

Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi

Abant Journal of Cultural Studies

2024, 9(18): 87-101

Nefret Söyleminin Twitter'da Görünümü: Altındağ Olayları*

Hate Speech on Twitter: Altındağ Events

Ahin ASLAN¹ Rengim SİNE NAZLI²

Geliş Tarihi (Received): 21.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 21.10.2024

Yayın Tarihi (Published): 31.10.2024

Öz: Yeni iletişim ortamlarından biri olan Twitter'da dolaşıma sokulan nefret söylemi ve nefreti tetikleyen söylemler, hızla yayılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Twitter'da nefret içerikli gönderilerin hangi söylemsel pratiklerle ortaya konulduğunun belirlenmesi amaçlanmış ve örnek olay olarak Ankara'nın Altındağ ilçesinde Emirhan Yalçın ve Suriyeli Yahya Al Abdo arasında çıkan kavganın ardından paylaşılan gönderiler nefret söylemi ekseninde incelenmiştir. Çalışmada Altındağ olaylarının yaşandığı 11 Ağustos 2021 akşamından 25 Ağustos 2021 tarihine kadar Twitter'da dolaşıma sokulan gönderiler ele alınmıştır. 11-25 Ağustos tarihleri arasında toplamda 1041 nefret içerikli gönderiye ulaşılmıştır. Bu gönderilerden 853'ü ırk temelli nefret söylemini içerirken 188'inin siyasal temelli nefret söylemini barındırdığı görülmüştür. Çalışmada nefret söylemine tipik örnek oluşturan tweetler Teun Van Dijk'in Söylem Analizi yöntemi ile incelenmiştir. İncelenen tweetlerde, Altındağ'da bir Türk vatandaşının öldürülmesine ilişkin yanıltıcı bilgi içeren gönderilerde halkta nefreti tetikleyen içeriklerin ulaştırıldığı tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde gönderi sahiplerinin örtük ifadelerle yer vermediği; nefret söylemlerini açık ve anlaşılır biçimde ortaya koyduğu, siyasette ve toplumsal yapı içerisinde ön planda olan siyasetçilere atıfta bulunarak onları da doğrudan hedef aldığı ve hedef gösterdiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Suriyeli, Twitter, Altındağ Olayları.

&

Abstract: Hate speech and hate-triggering discourses circulating on Twitter, one of the new communication platforms, are spreading rapidly. In this context, the study aimed to determine the discursive practices by which hateful posts are put forward on Twitter, and as a case study, the posts shared after the fight between Emirhan Yalçın and Syrian Yahya Al Abdo in the Altındağ district of Ankara were examined in terms of hate speech. The study examined the posts circulated on Twitter from the evening of August 11, 2021, when the Altındağ incidents took place, to August 25, 2021. It reached a total of 1041 hateful posts between August 11th and 25th. Of these posts, 853 contained racially based hate speech, while 188 contained politically based hate speech. In the study, tweets that constitute typical examples of hate speech were examined using Teun Van Dijk's Discourse Analysis method. In the tweets examined, it was determined that content that triggered hatred among the public was conveyed in posts containing misleading information about the killing of a Turkish citizen in Altındağ. In the analysis, it was determined that the senders did not include implicit expressions; they expressed hate speech in a clear and understandable manner, and directly targeted politicians who were prominent in politics and the social structure by referring to them.

Keywords: Hate Speech, Syrian, Twitter, Altındağ Events.

Atf/Cite as Aslan A., Sine Nazlı, R. (2024). Nefret Söyleminin Twitter'da Görünümü: Altındağ Olayları, Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 9(18): 87-101.

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akader>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2016 – Bolu

* Bu çalışma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda kabul edilen "Nefret Söyleminin Twitter'da Görünümü: Altındağ Olayları" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek lisans öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Bolu, Türkiye, ahinaslan47@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4265-2424.

² Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, Bolu, Türkiye, rengimsine@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9784-766X.

Giriş

Bireylerin duygu, düşünce, talep ve tavsiyeleri çevresinde bulunan diğer insanlara aktarması; bireyler arası haberleşmenin ve her türlü bilgi paylaşımının sağlanabilmesi amacıyla iletişim, her dönem belirli araçlar kullanılarak gerçekleşmektedir. İnsanlık tarihi varoluşundan bu yana her durumda olduğu gibi iletişimde de gelişme kaydetmiştir. İletişim ve iletişim araçlarında gerçekleşen bu değişim veya ilerleme, bireyin aynı mekân ve zamanda olmasa dahi bir başka kişi veya kişiler ile bağlantı kurmasını sağlamaktadır.

Gelişen iletişim araçları, bireyin, sesli, görüntülü ve arka planda dahi yazışarak bağlantı kurmasını sağlamaktadır. İletişim araçlarının kolay, ulaşılabilir ve 'güvenilir' imkânlar sağlaması bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bireyin, dış dünya ile bağlantı kurabilmesini kolaylaştıran iletişim araçları, bir taraftan ifade özgürlüğü olarak tanımlanırken diğer taraftan bireyler arası, toplumlar arası hatta uluslararası nefret söylemine ve ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına yol açtığına dair tartışmaları doğurmuştur.

Birey, ırk, dil, din, cinsiyet, mezhep gibi farklı değerlere mensup diğer insanlara veya topluma karşı hissettiği nefreti söylemlerinde veya tutumunda ifade etmenin yollarını aramaktadır. Dolayısıyla gelişen ve dönüşen iletişim araçları ile bireyin 'nefret' içerikli davranışları, tutumları ve söylemleri milyonlarca insana erişmektedir (Karadeniz, 2020: 1). Birey, doğası gereği, somut olan her şeye karşı kendi içinde bir his bulundurmaktadır. Bunlardan bir tanesi nefrettir. Nefret, içinde bulunulan zamana, mekâna ve karşı karşıya kalınan olaya göre kimi zaman sözlü kimi zaman fiziksel davranışların ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır.

Birey, iletişim süreciyle kendisine karşı olan grup, kişi veya ulus hakkında hissettiği nefreti aktarır.

Buna uluslararası çapta kesin bir tanım olmamakla beraber "nefret söylemi" denilmektedir (Çınar, 2013: 137). Weber'e (2009) göre nefret söylemi, bireyin, ön yargı nedeniyle belirli bir ırk, inanç, kültür gibi gruba karşı sözlü veya fiziki olarak ayrımcı davranması, hakaret etmesi, onları kendisinden küçük görmesi şeklindeki ortaya çıkmaktadır. Sermayenin elinde bulundurduğu kitle iletişim araçları, ayrıştırılan, ötekileştirilen, toplumda görülmeven veya görülmesi istenmeyenlerin haricinde egemen gücün sesi haline gelebilmektedir. Egemenlerin elinde olan medya, hizmet ettiği kişilerin çıkarlarına paralel olarak dile anlam yüklemekte ve söylemlerle ideolojik temellere dayanan görüşlerin toplumun büyük çoğunluğuna aktarılmasını sağlamaktadır (McCloskey, 2008: 24).

Bu bağlamda, belirli kişilerin ötekileştirilebilmesi için toplumun ikna edilmesi ve fikirlerin denetlenmesini sağlayan araç medyadır. Medya, kendisini kullanan gücün ideolojisine uygun olayları tespit eder, vurgusunu, üslubunu ve sınırlarını belirleyerek çeşitli yöntemlerle hizmet eder. Dolayısıyla medya, toplum içerisinde 'öteki'lere yönelik ayrımcılığın derinleşmesinde önemli rol oynamaktadır (Karadeniz,2020: 4).

Medya, dil ve söylem

Medya metinlerinin anlamlandırılmasını sağlayan bir diğer etken söylemdir. Söylem ve dil birbiri ile ilişkili iki kavram olmanın yanı sıra dil olmadan söylemin, söylem olmadan dilin tamamlanması güç bir durum olarak karşımızda durmaktadır.

Dil, hem sözel anlatı biçimine bürünerek hem yazınsal karakteriyle ön plana çıkarak hem de jest ve mimikler yoluyla kendini hissettirir. Söylem, kişisel ve toplumsal ilişkilerde etkili bir belirleyendir. Kişisel ve toplumsal süreçlerin iç içe etkileşiminden doğan ve bu süreçleri etkileyen karmaşık bir kimliğe sahiptir. Söylemin taşıyıcısı olan dil din, etnik aidiyet, ideoloji gibi çevre şartlarıyla kuşatılmış ve sınırlandırılmış bir kimlik taşır. Toplumlardaki çeşitlilik arttıkça söylemin giriftliği de artar (Fairclough, 2003: 158).

Toplumsal bir varlık olan insanlar, doğası gereği kendi duygu, düşünce ve bilgisini başkalarına aktarma ihtiyacı duymaktadır. Bunu gerçekleştirmek amacıyla kullanacağı yöntemlerden biri dildir. Dil, iletişim sürecinin işleyişine katkıda bulunmaktadır. Diğer insanları anlamamanın araçlarından biri olan dil, ideolojilerden toplumsal mesajlardan ve egemen olan güçten bağımsız ele alınmamaktadır almıştır (Otan,

2014: 212). Birey, maddi dünyada etkileşimde bulunduğu için kullandığı dilin sınıfsal bir karaktere sahip olması nedeniyle, egemen güç odaklarının lehine bir gerçekliğin üretimini gerçekleştiren kuşatılmış ve edilgin bir yapı olarak tasarlanmasına neden olmaktadır (Dursun, 2013: 45).

Dil, gerçekliği yansıtırken bir yandan da gerçekliği yeniden oluşturarak karşımıza çıkarmaktadır. Bu bağlamda dilin ideoloji ile aynı anlamı taşıdığı söylenmeye başlanması ile dil pratikleri içerisindeki insanın üretici bir etkinliğe sahip olmadığı, toplum tarafından üretilen olarak ortaya koyulduğu düşüncesi açığa çıkmaktadır (Karadeniz, 2020: 19-20). Dil, toplumun vazgeçilmez bir unsurudur. Bireylerin birbirini anlaması, hayatlarına dair kararlar almaları, bilgi ve birikimlerini karşılıklı olarak paylaşabilmeleri dilin sağladığı imkânlarla gerçekleşmektedir. Bu bağlamda tarihi tecrübenin nesiller arasında aktarılmasında, tarihsel ve kimliksel bilincin oluşması ve gelişmesinde dilin işlevinin hayati olduğu ifade edilmektedir (Oskay, 2010: 312).

Van Dijk'e (2010) göre söylem, bireyin günlük yaşantısında kendisine yaşama alanı bulan fiiller veya uygulamalardır (s. 12). Van Dijk'e göre, birey dil sayesinde enformasyonun üretilmesi şeklinde tanımı yapılabilecek olan söylem, ideolojinin sürekli kendini güncel tutmasında ve gün içinde kullanılan tanımlamalarda etkili olan temel başroldür (s. 99).

Dilin anlamlandırmasını sağlayan bir diğer unsur söylemdir. Söylemin taşıyıcı unsuru dildir. Söylemin ilgilendiği alanlar, çeşitli gerçeklikler, sözün yarattığı etkiler, güçle ilişkisi, enformasyon ve fikir kapsamı gibi düzenli veya düzensiz olanlardır. Bu bağlamda söylem, enformasyon, hâkim kılınmak istenen fikirler ve güç arasındaki bağlantıları açığa çıkarmaktadır (Bozay, 2019: 13).

Söylemin sözlü veya yazılı olan içeriklerin gerçekte egemen olan iktidarın toplum üzerinde denetim sağlamak için kullanılan etkili ve önemli bir araç olduğu bilinmektedir. Van Dijk (1995), söylemin sadece bir medya içeriğinden ibaret olmadığına vurgu yapmaktadır. Kitlelerin zihinleri üzerinde denetim kurabilmek için söylemin denetim altında tutulması gerektiğini ifade etmektedir (s. 21-23).

Dil bilime ait toplumsal olarak kabul edilen parçalar ile sınırlandırılmayan söylem, toplumsal yaşamla ilgili olan her alanla iç içedir. Ayrıca söz konusu alanların kendilerini tanımladığı ve toplumlarla bağ kurduğu ortamı içine almaktadır (Sözen, 2014: 18; Çoban, 2013: 199). Ayrıca söylemler, dilsel pratiklerin dışında görsel, göstergeyle ilgili olan, davranışsal pratikler gibi diğer ifade etme biçimlerini de içermektedir (Gürses, 2017: 17-18).

Söylem, dilden bağımsız değildir. Dilde bulunan söz konusu tanım bulundurma özelliği dil ile ilgili çözümlenmeler ve dilde bulunan tanım karışıklığı yeni bir noktaya ulaşmaktadır. Söyleme ilişkin çözümlenmelerde dildeki tartışmalardan söz edilir. Söylem dile düşünce ve tanımlama getirmektedir. İktidar tarafından dile gizli mesaj eklenir, söylem ile tartışmalar yapı haline dönüşür (McDonnell, 1989). Bu bağlamda söylem hiçbir durumda tarafsız olmamakla beraber öznel bir yapının ürünüdür. Söylemin içi boş değildir. Söylemi inşa eden dil, bireyler arasında gündelik yaşamda anlamın üretilip yayılmasını olanaklı kılan araçların arasında yer almaktadır (Doğan, 2015: 11).

İdeolojiyi, düşüncüyü, mesajı taşıyan bir araç olarak dil, toplumsal yaşamda var olana açıklık getirmekte ve ideolojilerin ortaya çıkmasında ve dışarıya karşı korunmasında etkili bir görev üstlenmektedir (Devran, 2010: 24-25). Bu açıdan ele alındığında dil ve dili oluşturan sözcükler tarafsız değildir.

Cümleleri oluşturan her bir kelime bir mesaj veya iktidarın bir söylemini taşımaktadır (Gürses, 2017: 17). Dolayısıyla dil pratikleri olarak ortaya çıkan söylemler, dile getirilmiş ideolojik kökenli düşüncelerin mantıksal bir yapı içinde birbirleriyle ilişkilendirilip, bir konu çevresinde oluşturdukları bütünlükleri temsil etmektedir (İnam, 1999: 150).

Söylem, dilin tarafsız olgularını açıklamaz, gündelik yaşamın bilgileridir. Söylem analizi yaklaşımı, dilin ve kuralların belirginliğinin sözlü uğraşı ile mümkün olacağını ifade etmektedir. Lakin metin alanı üzerinde uğraşmaktan öteye geçerek anlamlar, ideolojiler ve düşüncelerin de ortaya çıkarılması noktasında

bir süreç izlemektedir (Baran, 2009: 88).

Medyada kullanılan dil, haber metinlerine atıfta bulunmaktadır. Haberlere atfedilen dil, sayısız farklı anlama gelmektedir. Her haberin sunulduğunda ortaya çıkan çeşitlilik, dilin arkasındaki ideolojik mesajın sınırını ve kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır. Ortaya konulmak istenen fikirlerin, kamuoyunda bir düşünceye sebep olması için dilin arkasında yer alan mesajlar ve gücün ve egemenlerin hâkimiyetinin devamını sağlamaktadır. Dil ile ideolojiler devamlı olarak kendini yeniden üretmektedir ve iletmektedir. Dolayısıyla siyasal ve ekonomik güç devam etmektedir (Bozay, 2019: 18).

Dini, ekonomik, siyasal ve kültürel öbektlemelerin açık biçimde yüklendiği dil hiçbir zaman tarafsız bir karakter taşımamaktadır. Bu bağlamda farklı istekle örgütlenmiş yapıların, dili kendi söylemleri doğrultusunda revize ettikleri görülmektedir. Toplumdaki güç paylaşımı ve bunun değişik alanlarda ortaya çıkardığı görevdeşlik, etkileşim ve kavgaların dil üzerinden yapıldığı ve dili yapılandırdığı ortaya çıkmaktadır (Yaşaroğlu, 2021: 28).

Dil ve söylem ideolojiden bağımsız ele alınmamaktadır. Özellikle medya metinlerinin ana unsurları olan dil, söylem ve ideoloji mesajın kim tarafından, neden, nasıl ve nerede gibi birçok sorunun yanıtının bulunmasına katkı sağlamaktadır. Dil ve söylem gibi ideoloji de medya metinlerinde bulunan ancak görünmeyen güç, otorite ve hegemonya üçlüsüne ışık tutmaktadır (Bozay, 2019: 15).

Toplumda kontrol sahibi zümrenin çıkarlarına veya isteklerine hizmet eden ideolojiler, devletin ve siyasal otoritenin imkânları kullanılarak topluma dayatılmaktadır. Bu ideolojilerin halk nezdinde benimsenmesi ile güç sahibi kesimin halk üzerindeki kontrolü doğal düzenin bir parçası haline gelmektedir. Bu bağlamda güç, egemen gücü benimseyen halk tarafından sorgulanamaz bir hâl almakta ve akla aykırı olsa bile mantıklı addedilmektedir (Devran, 2010: 21).

Sartori'ye (1969) göre ideoloji, inanç ile bağlantılı ise genel ideolojik sınıflandırmaların 'inanç sistemleri' olduğu ve ideolojinin daha dar bir anlamda kavramsallaştırıldığı söylenebilmektedir. Ancak ideoloji, bütün bir inanç sisteminin yalnızca politik bir kısmını yansıtmaktadır. İlişkisel anlamda bir politik inanç sistemi, insanların kendilerine yöneldiği bir dizi inançtan oluşan politik alanın kendisidir.

Medya, egemen olan gücün kendi ideolojisini toplumun her kesimine yayması, benimsetmesi ve iktidarını sürdürmesini sağlayan en önemli araç olarak kabul edilmektedir. İdeoloji terimi yaklaşık olarak 224 yıldır insanlık tarihinde yerini alsa da etkileri çok daha büyüktür. Her şeyden önce ideoloji savaşlarının en üst düzeyde yaşandığı 20'nci yüzyılda meydana gelen toplumsal ve siyasal dönüşümler gelecek yüzyıllara da damgasını vurmaktadırlar (Karaduman, 2020: 34).

Bu bağlamda dil, söylem ve ideoloji medya metinlerinin incelenmesi sürecinde bir bütün olarak ele alınmaktadır. Dil, toplumsal değerler üretmektedir. Söylem, dilin ürettiği değerleri yönlendirilmektedir. Söylem ve dil ile medyaya hâkim olan gücün ideolojisinin yeniden üretilmesi olduğu gözlemlenmektedir.

Yeni Medya ve nefret söylemi

Nefret söylemi, toplumun sosyal, kültürel ve politik yapısı, tarihi, gelenek ve görenekleri doğrultusunda bilfiil toplumun kendisi tarafından üretilmektedir. Bireyin günlük yaşamının her anında yaygın bir biçimde yapılan bazı eylemler nefret söylemini barındırmaktadır. Bir eylem olarak tanımlanabilecek olan nefret söyleminin, algısal bir birikime, varılmak istenen bir hedefe veya arzu edilen bir seviyeye, eyleme dönüşebilecek bir isteklendirme, ideolojik bir düşünceye ve söylemin yaygınlaşacağı bir araca ihtiyacı vardır (Yanık, 2017: 371).

Gün içerisinde sözlü olarak ortaya konulan ve dijital olmayan mecralarda paylaşılan içeriklerde bulunan nefret içerikli ifadeler, yeni medya ortamının sunduğu araçlar sayesinde sıradanlaşarak dolaşıma girmektedir (Binark, 2010: 11).

Toplumdaki baskın söylem ve ideolojileri yeniden inşa eden medya, nefret söylemlerini de yenilemektedir. Toplumsal gruplar arasındaki ana görüş ayrılıkları ve baskın sınıfın diğerlerini zorlamak istediği kurallar

medyada yaratılan ayrımcı ideoloji kullanılarak güçlendirilmekte ve toplum nezdinde normal kabul edilmesi sağlanmaktadır. Medya yoluyla yaratılan nefret söyleminin saptanması, medyanın hakikati ne şekilde tahrif ettiğini ve egemen kesimin söylemlerinin nasıl baskınlaştırıldığının tespit edilmesi hususunda önem arz etmektedir (Gül, 2018: 43). Web 2.0'ın bu aşamada etkisi, bahsi geçen söylemlerin yayılmasına imkân sağlaması ve sürekli gelişen teknolojisi sayesinde yayılmaya devam etmesine olanak tanıyan yeni kanallar yaratmasıdır (Vardal, 2015: 144).

Nefret söyleminin yaygın bir biçimde oluşmasında ve paylaşılmasında çevrim içi gazeteler, forum sayfaları, bloglar, okur yorumları, arama motoru ve dijital oyunlar çok büyük rol almaktadır (Aygül, 2010: 137). Bu bağlamda medya, doğrudan nefret söylemine yol açmasa da nefret söyleminin oluşmasında ve yayılmasında aracılık etmektedir (Karadeniz, 2020: 82). Yaşadığımız yüzyılda nefret söylemleri, yeni medyanın sunduğu imkânlar çerçevesinde geniş kitlelere ulaşmaktadır. Nefret söyleminin yeni medya üzerinden yaygınlaşması ve meşruluk kazanmasının en temel nedenlerinden biri, içeriğin çoğunlukla kullanıcılar tarafından üretilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır (Çomu, 2010: 147).

Kullanıcıların aktif olarak rol aldığı yeni medya, birbirine en zıt olan görüşlerden sıradan yurttaşların gözlemlerine kadar her çeşitten içeriğe ulaşmayı mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda geleneksel medyada kendine yer edinmiş olan egemen ideolojiye yeni medyada üretilen içeriklerde rastlanmaktadır. Bu bağlamda ötekilere karşı oluşturulan nefrete dayalı içerikler toplumsal yaşamdan bağımsız olmamaktadır (Erdem, 2018: 29). Yeni medyanın gelişimi ile ortaya çıkan araçlar kullanıcılara baskı altında olmayan bir mecra sunmaktadır. Ancak bu özgür mecra kullanıcıları başkaları için sorun olabilmektedir (Karamete, 2019: 84).

İnternet, 'insan haklarına mutlaka evrensel saygı gösterilmesine' yol açmıyor; kendi içerisinde özgürleştirici ve demokratik hale getirmekten ziyade, 'farklı bağlamlarda farklı siyasi sonuçların' doğmasına yol açabilmektedir (Morozov, 2012; Akt.: Isasi ve Juanatey, 2016: 2).

İnternet ve sosyal paylaşım platformlarının kullanıcılara getirdiği nispeten özgür ortam, bu ortamda bulunan kimi kişilerin ve grupların başka kişilere ve gruplara, diğer bir deyişle kendinden olmayanlara, karşı ırkçı görüşlerini, öfkelerini, nefretlerini denetlenmeden kontrolsüz bir şekilde dile getirdikleri bir sahaya dönüşmektedir (Kalkan, 2019: 44).

İnternet ortamında nefret söyleminin yaygın olmasının yanı sıra birçok çeşidi de bulunmaktadır. Bunlar arasında siyasi, ırkçı, cinsiyetçi, kadın düşmanı, homofobik, transfobik, dini, yabancı düşmanı ve göçmen karşıtı nefret söylemi yer alıyor (Doğu, 2010: 228). Nefret söylemini kullanıcı yorumlarında çok sık görülmektedir. Youtube, Facebook veya diğer sosyal medya mecralarında yabancılara yönelik oluşturulan ve yayılan nefret söylemi barındıran videolara kullanıcılar tarafından yapılan yorumlar, nefret söyleminin ne derecede aleni şekilde yapıldığını göstermektedir (Kurt, 2019: 6). Sosyal medyada nefret söyleminin bu kadar fazla ve hızlı yer almasının nedenlerinden bir tanesi geleneksel medya gibi etik kodlara sahip olmamasıdır (Ercan, 2020: 20).

İnternet ile birlikte toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen sosyal medyanın, geleneksel ya da ana akım medyada yer bulamayan durumların dile getirilmesini mümkün kıldığı ve toplumun demokratikleşmesine yardım ettiği ileri sürülmektedir. Ancak yeni medya ortamında olumsuz içeriklerin oluşturulduğu, geleneksel medyadaki olumsuzlukların, erkek egemen söylemlerin, temsil sorunlarının ve nefret söyleminin kolaylıkla yaratılıp yayıldığı görülmektedir (Doğan, 2015: 119).

Sosyal medyada nefret söyleminin görünümü

Sosyal medya bireylere yorum yapma, paylaşımında bulunma, fikirlerini açık bir şekilde ifade etme hakkını vermektedir. Kullanıcı tarafından veya egemen güçler tarafından oluşturulan her içeriğin kontrol edilememesi ve hızlı bir şekilde yorumlarla, yapılan alıntılarla yayılması sanal ortamda dedikoduları ortaya çıkarmaktadır (Öztürk, 2017: 32). Bu bağlamda sosyal medyada bilgi, gerçeğin bir tezahürü şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal medya platformlarında kullanıcılar çevrelerindeki kişilerin oluşturduğu nefret içerikli içerikleri paylaşıyor, nefret söylemini özümüyor ve buna alışıyor. Bu nedenle, normalleştirilen nefret söylemi, nefret suçlarına yol açabilmektedir (Aktaran: Alçayır, 2015: 119). Nefret söylemi sosyal medyada yayılırken ağırlıklı olarak siyaset, din, ırkçılık ve cinsiyetçilik üzerine yoğunlaşıyor. Bu yönüyle sosyal ağlar nefret söyleminin yaratıcısından ziyade dağıtılmasını sağlamaktadır ve nefret söyleminin asıl kaynağı halkın kendisidir (Ercan, 2020: 20).

Sosyal ağlardan biri olan Twitter, nefret söyleminin daha yaygın olarak yayıldığı bir platformdur. Twitter'ı kullanan kişiler, platformun sağladığı takip etme seçeneğinden faydalanarak diğer kullanıcılarla iletişim kurabilmektedir. Her kullanıcı takip ettiği kullanıcıların paylaşımlarını kendi 'timeline'ında anlık olarak görmekte ve kendi takipçileri ile paylaşmak için 'retweet'leyerek yeniden dolaşıma sokabilmektedir. Kullanıcılar başka bir kişinin gönderisini alıntılarak kendi zaman çizelgelerinde yeniden paylaşabildiği gibi, kendi takipçilerinin görebilmesi için favorilerine de ekleyebilmektedir. Sosyal ağların sağladığı bu imkânlar aynı zamanda mesajların yayılma hızına da tesir etmektedir. Nefret söylemi Twitter'da kullanılan TT (popüler konular) alanları ve hashtagler sayesinde hızlı şekilde geniş kitlelere ulaşabilmektedir. Bu platformlar üzerinden yayılan nefret söylemleri, gündelik yaşamın ayrıştırıcı politik üslubundan veya toplumsal ön yargılardan bağımsız değildir (Alçayır, 2015: 120).

Araştırma

Bu çalışmada söylem analizi yöntemi kullanılarak Ankara Altındağ'da 2021 yılının 10-11 Ağustos tarihlerinde meydana gelen olaylar ele alınmıştır. AA'nın aktardığı bilgiye göre, Altındağ'da bulunan Alemdağ Parkı'nda akşam saatlerinde arkadaşı Ali Yasin Ülger ile oturan Emirhan Yalçın, Suriyeli Yahya Al Abdo ile Ahmed Muhammed Abdo'yu parktaki aydınlatma direğine tekme attığını görmüştür. Yalçın ve arkadaşı Ülger, Suriyelileri direğe zarar vermemeleri konusunda uyarılmış ancak Suriyeliler '2 dakikaya geliyoruz' diyerek bölgeden uzaklaşmıştır. Bir süre sonra bıçakla parka geri gelen Suriyeliler ile Emirhan Yalçın ve arkadaşı Ali Yasin Ülger arasında kavga çıkmış ve Emirhan Yalçın hayatını kaybetmiştir.

Olayın ardından Suriyeli Yahya Al Abdo tutuklanarak cezaevine konulmuş fakat olaylar tutuklanma ile son bulmamıştır. Altındağ'da Suriyeli nüfusunun yoğunlukta olduğu bölgelerde olaylar başlayarak Suriyelilerin iş yerleri taşlamış, evleri ateşe verilerek sokaklarda yürüyüşler başlamıştır. Saldırıların sonucunda çok sayıda Suriyeli bölgeden tahliye edilmiş ve 76 kişi gözaltına alınmıştır. Olayın ardından sosyal medyada Suriyelilere karşı nefret içerikli gönderiler dolaşıma sokulmaya başlamıştır.

Bu çalışmada Altındağ'da meydana gelen olayların ardından sosyal medya uygulamalarından biri olan Twitter'da paylaşılan gönderiler nefret söylemi ekseninde analiz edilmiştir. Çalışmanın orijinal tez formatının yazıldığı 23 Temmuz 2023 tarihinde Twitter platformunun yeni sahibi Elon Musk, sosyal medya uygulamasını X adı altında yeniden markalamaya karar vermiştir. Fakat çalışmada Twitter kullanılmaya devam edilmiştir.

Çalışma kapsamında Twitter'da takipçi sayısı gözetmeksizin sıradan yurttaşların kendi ismiyle kullandığı ve kamuoyuna açık olan hesaplarından paylaşılan gönderiler ele alınmıştır. Çalışma, Altındağ'da olayların başladığı 11 Ağustos tarihinden itibaren 25 Ağustos 2021 tarihi dâhil olmak üzere 14 günlük süreci kapsayan zaman dilimi ile sınırlandırılmıştır. Çalışma belirlenen zaman aralığında 'ırk ve siyaset temelli nefret söylemleri' kapsamına alınan örnek tweetlerin tarama sürecinde en fazla etkileşim alan gönderilerle sınırlandırılmıştır. Altındağ olayları sırasında paylaşılan 1041 tweet içerisinden nefret söylemine tipik örnek oluşturan 20'si çalışmanın tez formatında incelenmiş, bu çalışmada ise inceleme 10 tweet ile sınırlandırılmıştır.

Dijk'in geliştirdiği çözümleme yöntemi ile sanal ortam araçlarından biri olan Twitter'da Altındağ olaylarının hangi söylenme pratikleri etrafında şekillendirildiği, üretilen ve dolaşıma sokulan söylemler aracılığıyla toplumsal kutuplaşmanın nefret söylemi ekseninde inşa edilip edilmediği, nasıl inşa edildiği, inşa edilen söylemlerin hangi sözcükler ve ifadeler üzerinden tanımlandığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu yöntemle incelenen metinler, kişilerin baskı olmadan egemen bir zeminde oluşturduğu fikirlerin belirli

olmasını sağlayan büyük ve küçük çaplı incelemelere temellendirilerek araştırılmıştır (Sine Nazlı ve Sarı, 2022: 157). Kullanıcıların sıradan yurttaş olması sebebiyle isimleri kapatılmıştır. Gönderilerde yer alan ifadeler herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Twitter'da paylaşılan 10 gönderi ve analizleri

Ülkemde mülteci istemiyorum!!! Kendi halkına sahip çık

ÖÖ 7:37 · 11 Ağu 2021

Görsel 1: Örnek Tweet 1

Makro Analiz

11 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 1'deki gönderiye Twitter'ın gelişmiş arama bölümünden 'gelişmiş arama' seçeneğinden ulaşılmıştır. 'Ülkemde mülteci istemiyorum!!! Kendi halkına sahip çık.' içerikli gönderide tematik analiz açısından, tek bir konunun öne çıktığı saptanmaktadır. Bu bağlamda gönderideki metnin Türkiye sınırlarında Türk vatandaşı olmayan ancak ülkesinden zorunlu sebeplerden ötürü göç ederek Türkiye'ye gelen kişilerin istenmediği, ülkede bulunan mültecilerin Türk vatandaşlarına zarar verdiği, bunun yerine hükûmetin kendi yurttaşlarını koruması gerektiği bir düzlemde inşa edildiği görülmektedir. Gönderinin, Altındağ'da yaşanan olaylar üzerinden desteklendiği gözlemlenmiştir.

Gönderinin şematik yapısı incelendiğinde ise gönderi metninde kullanılan dilin mültecileri hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmüştür. Gönderi sahibi, karşısındakilere Türk vatandaşlarına sahip çıkması konusunda dikkatli olunması için uyarıda bulunan bir anlatıyı ön plana çıkarmaktadır. Gönderinin ardaşına bakıldığı zaman, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir mülteci ve Türk vatandaşı arasında yaşanan tartışmanın ölümlerle sonuçlanmasının ardından gönderi sahibinin paylaşımında bulunduğu görülmektedir.

Gönderi metninin oluşturulmasında ideolojik alt yapısının 'ülkemde mülteci istemiyorum' ifadesi ile ırkçı kodlarla oluşturulduğu, olayın bağlamından kopartılarak hükûmetin kendi yurttaşlarına sahip çıkmadığı mesajı verilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir. Gönderi sahibinin, olayın arka plan bilgisine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği, yeterli bilgilendirme yapmadığı, resmi kurumlardan yapılan açıklamaları metnin içerisine almadığı görülmektedir. Gönderide, ayrıca, metne konu olan olayın taraflarının herhangi birinin görüşüne yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Mikro Analiz

11 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 1'deki gönderinin sentaktik analizine göre, metnin cümlelerinin kısa ve basit yapıda bir biçimde inşa edildiği gözlemlenmektedir. Açık ve net ifadelerin kullanıldığı gönderi metninde tercih edilen sözcükler temel anlamı ile kullanılmıştır. Metinde kullanılan sözcükler gerçek anlamları dışında kullanılmayarak herhangi bir mecaz eğretilmeye yer verilmediği görülmektedir. Gönderinin oluşturulduğu cümleler arasında herhangi bir nedensellik bulunmadığı, birbirinden bağımsız iki cümle olduğu görülmektedir. Ancak iki cümle arasında işlevsellik açısından bağlantı olduğu, ilk cümleden yola çıkılarak gönderinin içeriğinin oluşturulduğu gözlemlenmiştir.

Gönderide inşa edilen söylem çerçevesinin yüz ifadeleri ile desteklendiği görülmektedir. Bu bağlamda gönderi sahibinin karşısındakini etkileyebilmek için üç adet kızgın yüz ifadesi kullandığı görülmektedir. Gönderinin geneli ele alındığında okuyucunun dikkatli olması amacıyla yapılan uyarının üç ünlem işareti ile desteklendiği gözlemlenmiştir. Gönderinin retorik anlamda analizinde herhangi bir görsel, video veya bağlantı linki ile destelenmediği, yalnızca Altındağ olayını konu alarak çok okunan diğer paylaşımlarla etkileşime girdiği tespit edilerek belirli bir oranda okuyucuya eriştiği görülmektedir.

Acaba öldürülen gencimiz Süleyman soylunun oğlu olsaydı kendisi yine
pişkin pişkin savunur muydu Suriyelileri? İstilaya gelen Afgan lıları?
#BuMisafirlikFazlaUzadı

ÖÖ 10:02 · 11 Ağu 2021

Görsel 2: Örnek Tweet 2

Makro Analiz

11 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 2'deki gönderiye Twitter'ın gelişmiş arama bölümünden 'gelişmiş arama' seçeneğinden ulaşılmıştır. 'Acaba öldürülen gencimiz Süleyman Soylu'nun oğlu olsaydı kendisi yine pişkin pişkin savunur muydu Suriyelileri? İstilaya gelen Afganlıları? #BuMisafirlikFazlaUzadı' içerikli gönderide tematik analiz açısından gönderideki metnin, iki konu üzerinde inşa edildiği görülmüştür. İlk konu, Altındağ'da öldürülen Emirhan Yalçın'ın dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun oğlu olması durumunda yaşanabilecekler iken, ikinci konu ise mültecilerin ülkelerine dönmesi gerektiğine ilişkin yapılan uyarıdır.

Gönderinin içeriğinde iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi'ne (AK Parti) karşı olumsuz bir bakış açısının egemen olduğu saptanmaktadır. Gönderide, olayda hayatını kaybeden Emirhan Yalçın'ın Süleyman Soylu'nun oğlu olmaması nedeniyle değersiz gösterildiği bir anlatım dilinin hâkim olduğu gözlemlenmiştir. Gönderi söyleniş bakımında incelendiğinde, Emirhan Yalçın'ın Süleyman Soylu'nun oğlu olmadığı için Suriyelileri ve Afganlıları savunduğu anlamına dikkat çekilmek istenmiştir. Gönderide kullanılan soru işaretleri ile söyleniş çerçevesinin daha fazla güçlendirilmeye çalışıldığı görülmüştür.

Gönderi sahibi, paylaştığı gönderide enformasyon eksiltimi yapmıştır. Gönderici, gönderide Süleyman Soylu'nun Suriyelileri ve Afganlıları savunduğunu ifade ederken bunu arka planda kanıtlayacak herhangi bir bilgiye yer vermemiştir. Gönderinin kurgusal olarak ele alınması sonucu elde edilen analizler dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun oğlunun bir mülteci tarafından öldürülmesi durumunda 'pişkin pişkin' davranışta bulunmayacağı elinden gelenin daha fazlasını yapacağına yönelik bir çerçeve öne çıkmaktadır.

Gönderide, Altındağ olayları üzerinden AK Parti iktidarını destekleyen veya desteklemeyen yurttaşların dikkati Emirhan Yalçın'ın mülteci tarafından öldürülmesine çekilmek istenmektedir. Gönderiye konu olan olay hakkında herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla gönderi sahibinin esas olayı bağlamından kopardığı görülmüştür. Gönderi metninin oluşturulmasında ideolojik alt yapısının ırkçı kodlarla oluşturulduğu, olayın bağlamından kopartılarak farklı bir konu kapsamında değerlendirilerek aktarıldığı görülmektedir.

Gönderinin araldanına bakıldığı zaman, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir mülteci ve Türk vatandaşı arasında yaşanan tartışmanın ölümle sonuçlanmasının ardından gönderi sahibinin paylaşımında bulunduğu görülmektedir. Gönderi sahibinin, olayın arka plan bilgisine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği, yeterli bilgilendirme yapmadığı, resmi kurumlardan yapılan açıklamaları metnin içerisine almadığı görülmektedir. Gönderide, ayrıca, metne konu olan olayın taraflarının herhangi birinin görüşüne, ifadelerine yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Mikro Analiz

11 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 2'deki gönderinin sentaktik analizine göre, metin iki cümleden oluşmaktadır. Cümlelerin basit ve anlaşılır bir dille inşa edildiği gözlemlenmiştir. Kurallı yapı cümlelerin tercih edildiği gönderide, sözcükler temel anlamı ile kullanılmıştır. Metinde kullanılan sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmayarak herhangi bir mecaz eğretileme yer vermediği gözlemlenmiştir. '#BuMisafirlikFazlaUzadı' ifadesinde, misafirin kim olduğuna dair herhangi bir bilgiye yer verilmeyerek belirsiz bir anlatım oluşturulmaktadır.

Gönderinin geneline bakıldığında, cümlelerde noktalama işaretlerine dikkat edilerek anlam karışıklığının önlenildiği saptanmaktadır. Bu bağlamda gönderi sahibinin anlam bütünlüğünü sağladığı görülürken olaya ilişkin tepkisini de soru işaretleri ile ortaya koymaktadır. Gönderide yer alan iki cümlede nedensellik ilişkisinin kurulduğu belirlenmektedir. İlk cümlede, dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun, öldürülen Emirhan Yalçın kendi oğlu olmadığı için mültecileri savunduğu, bunun tam tersi durumda savunmayacağı; ikinci cümlede ‘İstilaya gelen Afganlılar’ ifadesi ile önceki cümlede aktarılan olay üzerinden sonuca varıldığı gözlemlenmiştir.

Gönderi sahibi, gönderisinde Süleyman Soylu hakkında olumsuz bir algının oluşmasına neden olacak sözcükler kullanmıştır. Gönderici, Süleyman Soylu’ ya yönelik olumsuz söylemini, gönderi metnindeki ‘Öldürülen gencimiz Süleyman Soylu’nun oğlu olsaydı kendisi yine pişkin pişkin savunur muydu Suriyelileri?’ sözleri ile tamamlamaktadır.

Gönderinin genel yapısına bakıldığında ise herhangi bir video, fotoğraf, belge link yerleştirmedeği yalnızca metin oluşturularak inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca Twitter’da gündemdeki konular hakkında paylaşım yapılırken kullanılan ‘#BuMisafirlikFazlaUzadı’, (#) hashtag’i ile gönderide söz edilen konunun etkileşimini ve görünürlüğünün artırılmak istendiği saptanmaktadır.

Rüzgar eken fırtına biçer mülteci illet olursa misafir değil kafir olursa ehh
bizde sabır taşı çaat diye çatladı patladı un ufak oldu

ÖÖ 10:31 · 12 Ağu 2021

Görsel 3: Örnek Tweet 3

Makro Analiz

12 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 3’teki gönderiye Twitter’ın gelişmiş arama bölümünden ‘gelişmiş arama’ seçeneğinden ulaşılmıştır. ‘Rüzgâr eken fırtına biçer, mülteci illet olursa misafir değil kafir olursa ehh bizde sabır taşı diye çatladı patladı un ufak oldu’ ifadelerinin yer aldığı gönderinin tematik analizine göre üç konunun öne çıktığı gözlemlenmiştir. Gönderi metninin ilk konusu, halk arasında sıkça kullanılan atasözlerinden biri kullanılarak mültecilere gösterilen tepkilerin karşısındakilerin de verebilme ihtimali, ikinci konuda mültecilerin, hastalığa, dertlere veya sorunlara neden olması durumudur. Üçüncü konu ise mültecilere karşı yurttaşların artık sabır gösteremediği, son noktaya ulaştıkları anlatımıyla inşa edildiği görülmektedir.

Gönderide inşa edilen anlatıda, mültecilere yönelik olumsuz bir dilin hâkim olduğu görülmektedir. Mültecileri karşısındakine kötileyen, nefret ettirmeye çalışan bir söyleniş biçimiyle anlatımın inşa edildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda gönderide, mültecilerin ‘illet’ olması durumunda misafir değil ‘kâfir’ olarak tanımlandığı ve bu durumun bireyin sabır taşının parçalanmasına neden olacak bir olay olduğuna dikkat çekilmektedir. Gönderi sahibinin, ayrıca, metinde herhangi bir noktalama işaretine yer vermeyerek destekleyici unsurları ele almadığı görülmektedir.

Gönderide yer alan iki cümlede nedensellik ilişkisinin kurulduğu belirlenmektedir. İlk cümlede kişinin sınırlı öfkeli olmasının sonucu daha sert bir tepki ile karşı karşıya kalması, ayrıca mültecinin zararlı olması sonucunda yaşanacak olan bir öfke patlamasına dikkat çekilmektedir. Gönderi metninde işlevsellik açısından ilişkinin olduğu gözlemlenirken yer, zaman ve mekân bilgisine yer verilmeyerek enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir.

Gönderinin şematik yapısı incelendiğinde ise gönderi metninde kullanılan dilin mültecileri hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmüştür. Bu bağlamda gönderi metninde, ‘Mülteci illet olursa misafir değil

kâfir olursa' sözü ile gönderi sahibinin, karşısındakilere mültecileri 'dert' 'hastalık' olması durumunda misafir olarak değil dinsiz anlamına gelen 'kâfir' olarak değerlendirdiği din temelli bir nefret söylemi dili kullandığı gözlemlenmektedir. Gönderinin ardalanına bakıldığı zaman, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir mülteci ve Türk vatandaşı arasında yaşanan tartışmanın ölümle sonuçlanmasının ardından gönderi sahibinin paylaşımında bulunduğu görülmektedir.

Gönderi metninin oluşturulmasında ideolojik alt yapısının din temelli nefret içerikli kodlarla oluşturulduğu, olayın bağlamından kopartılarak farklı bir konu kapsamında değerlendirilerek aktarıldığı görülmektedir. Gönderi sahibinin, olayın arka plan bilgisine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği, yeterli bilgilendirme yapmadığı, resmi kurumlardan yapılan açıklamaları metnin içerisine almadığı görülmektedir. Gönderide, ayrıca, metne konu olan olayın taraflarının herhangi birinin görüşüne yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Mikro Analiz

12 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 3'teki gönderinin sentaktik analizine göre, metin iki cümleden oluşmaktadır. Ancak gönderi sahibinin, cümleler arasında noktalama işaretine yer vermeyerek anlam karmaşasına neden olduğu görülmektedir.

Gönderi metnindeki sözcükler, temel anlamları dışında da kullanıldığı ve bu bağlamda mecazi eğretilmeye yer verildiği gözlemlenmiştir. Gönderi metni, kurallı yapı cümlelerle inşa edilirken cümle yapılarının aktif olduğu, ancak cümleler arasında noktalama işaretlerine yer verilmeyerek anlam karmaşasının yaratıldığı görülmektedir. Bu bağlamda gönderi sahibi, anlam bütünlüğünü sağlamadığı, ayrıca, olaya ilişkin tepkisini ikileme yaparak ortaya koymaktadır. Gönderide yer alan kelimeler arasında nedensellik ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. 'Rüzgâr eken fırtına biçer' atasözünde fırtına biçme nedeni olarak rüzgâr ekilmesi olarak gösterilmektedir. 'Mülteci illet olursa misafir değil kâfir olursa ehh bizde sabır taşı diye çatladı patladı un ufak oldu' cümlesinde de mültecinin illet veya kâfir olması nedeniyle sabır taşının parçalanacağına dikkat çekilmektedir.

Gönderi sahibi, gönderisinde mülteciler hakkında olumsuz bir algının oluşmasına neden olacak sözcükler kullanmıştır. Gönderici, mültecilere yönelik olumsuz söylemini, gönderi metnindeki 'Mülteci illet olursa misafir değil kâfir olursa' sözleri ile ifade etmektedir. Gönderinin genel yapısına bakıldığında ise herhangi bir video, fotoğraf, belge veya link yerleştirmede, yalnızca metin oluşturularak inşa edildiği görülmektedir.

doldurun,doldurun, kıskırtın, savaş çıksın,ib.. siyasetçiler

ÖS 12:39 · 15 Ağu 2021

Görsel 4: Örnek Tweet 4

Makro Analiz

15 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 4'teki gönderiye Twitter'ın gelişmiş arama bölümünden 'gelişmiş arama' seçeneğinden ulaşılmıştır. 'Doldurun, doldurun, kıskırtın, savaş çıksın....ib.. siyasetçiler' ifadelerinin yer aldığı gönderinin tematik analizine göre bir konunun öne çıktığı gözlemlenmiştir. Gönderi metninin tematik analizinde, metnin, siyasetçilerin ülkeye çok sayıda mülteci getirdiği veya getirttiği, bununla yetinmeyip kıskırtmalar oluşturduğu ve tüm bunların savaşa yol açacağı kurgusu üzerine inşa edildiği gözlemlenmektedir.

Gönderide inşa edilen anlatıda, mültecilere kıyasla siyasetçilere yönelik olumsuz bir dilin hâkim olduğu görülmektedir. Siyasetçileri karşısındakine kötöleyen, nefret ettirmeye çalışan bir söyleyiş biçimi ile anlatımın inşa edildiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda gönderide, siyasetçilerin, Türkiye'yi mültecilerle

doldurup kışkırtmalarla savaşa yol açtığına dikkat çekilirken hakaret edildiği gözlemlenmektedir. Gönderi sahibi, destekleyici unsurlara başvurarak metinde birden çok nokta ve virgül kullanarak sözcüklere vurgu yapılmasını sağlamaktadır.

Gönderide yer alan tek cümlede nedensellik ilişkisinin kurulduğu belirlenmektedir. Cümlede kişinin sınırlı öfkeli olduğunu ortaya koyan küfürlü ifadeye yer verildiği görülmektedir. Gönderi metninde, siyasetçilerin Türkiye’yi mültecilerle doldurduğu, sonrasında Türkiye yurttaşı ve mültecilerin kışkırtılarak karşı karşıya getirildiğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Gönderi metninde işlevsellik açısından ilişkinin olduğu gözlemlenirken yer, zaman ve mekân bilgisine yer verilmeyerek enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir.

Gönderinin şematik yapısı incelendiğinde ise gönderi metninde kullanılan dilin siyasetçileri hedef gösteren bir yapıda inşa edildiği görülmüştür. Bu bağlamda gönderi metninde, ‘ib.. siyasetçiler’ sözü ile gönderi sahibinin, karşısındakilere siyasetçilere karşı nefret aşılama amaçladığı gözlemlenmiştir.

Gönderinin ardalanına bakıldığı zaman, Ankara’nın Altındağ ilçesinde bir mülteci ve Türk vatandaşı arasında yaşanan tartışmanın ölümle sonuçlanmasının ardından gönderi sahibinin paylaşımında bulunduğu görülmektedir. Gönderi metninin oluşturulmasında ideolojik alt yapısının ırkçı kodlarla oluşturulduğu, olayın bağlamından kopartılarak farklı bir konu kapsamında değerlendirilerek aktarıldığı görülmektedir. Bu bağlamda gönderide mültecilerin siyasetçiler tarafından ülkeye alındığını ancak bunun nedeninin söyleniş açısından yeterli kadar detaylandırılmadığı gözlemlenmektedir.

Gönderi sahibinin, olayın arka plan bilgisine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği, yeterli bilgilendirme yapmadığı, resmi kurumlardan yapılan açıklamaları metnin içerisine almadığı görülmektedir. Gönderide, ayrıca, metne konu olan olayın taraflarının herhangi birinin görüşüne veya ifadelerine yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Mikro Analiz

15 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 4’teki gönderinin sentaktik analizine göre, metin tek cümleden oluşmaktadır. Gönderi metninde yer alan sözcüklerin basit ve anlaşılır olduğu gözlemlenmiştir. Cümle yapısının karmaşık olduğu gönderi metninde sözcükler temel anlamı ile kullanılmıştır. Metinde kullanılan sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmayarak herhangi bir mecaz eğretilmeye yer vermediği gözlemlenmiştir. ‘Doldurun, doldurun, kışkırtın’ ifadesinde nerenin doldurulacağı ve kimlerin veya kimin kışkırtılacağı bilgisine dair herhangi bir detaya yer verilmeyerek belirsiz bir anlatım oluşturulmaktadır.

Gönderinin geneline bakıldığında, cümlelerde noktalama işaretlerine dikkat edilerek anlam karışıklığına neden olmadığı saptanmaktadır. Bu bağlamda gönderi sahibi, anlam bütünlüğünü sağladığı görülürken olaya ilişkin tepkisini de hakaret ve birden çok nokta kullanarak ortaya koymaktadır. Gönderide yer alan cümlede nedensellik ilişkisinin kurulduğu belirlenmektedir. Gönderi sahibinin, siyasetçilerin Türkiye’deki mülteci sayısını giderek artırdığı, daha sonra ülkedeki insanları kışkırttığı ve savaşa yol açacağı sonucuna vardığı gözlemlenmiştir.

Gönderi sahibi, gönderisinde herhangi bir siyasetçi ismine yer vermeden olumsuz bir algının oluşmasına neden olacak sözcükler kullanmıştır. Gönderici, siyasetçilere yönelik olumsuz söylemini, gönderi metnindeki ‘ib... siyasetçiler’ sözleri ile tamamlamaktadır. Gönderinin genel yapısına bakıldığında ise herhangi bir video, fotoğraf, belge link yerleştirilmediği yalnızca metin oluşturularak inşa edildiği görülmektedir. Gönderici, olaya ilişkin tepkisini ikileme yaparak ortaya koymaktadır.

Gönderi metninde, mültecilere yönelik direkt olarak nefret, hedef gösteren veya ayrımcı bir ifadeye yer verilmediği, ancak ‘doldurun doldurun’ denilerek cansız, değeri olmayan bir eşyadan söz ettiği söylemi ile arka plan bilgisinde yer almaktadır.

18 yaşındaki çocuk suriyeli piç tarafından öldürüldü eksik yazmışsınız! millet doldu banu hanım yeter artık ne ırkçılığı nefret körüklemesi insanlar istemiyor artık 10 yıl oldu savaş falan yok bayramlarda gidiyorlar bunların gitme zamanı geldi geçiyor.

ÖÖ 9:35 · 12 Ağu 2021

Görsel 5: Örnek Tweet 5

Makro Analiz

12 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 5'teki gönderiye Twitter'ın gelişmiş arama bölümünden 'gelişmiş arama' seçeneğinden ulaşılmıştır. '18 yaşındaki çocuk Suriyeli piç tarafından öldürüldü eksik yazmışsınız! Millet doldu banu hanım yeter artık ne ırkçılığı nefret körüklemesi insanlar istemiyor artık 10 yıl oldu savaş falan yok bayramlarda gidiyorlar bunların gitme zamanı geldi geçiyor.' ifadelerinin yer aldığı gönderinin tematik analizine göre üç konunun öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Gönderi metninin tematik analizinde, Emirhan Yalçın'ın Suriyeli bir kişi tarafından öldürülmesi sonucu yurttaşların kin, nefret, öfke patlaması yaşadığı, bunun ırk ve nefretle ilgili olmadığı, ayrıca, Suriye'de savaş olmadığı söylemleri ile anlam inşa edilmiştir. Gönderide inşa edilen anlatıda, mültecilere yönelik olumsuz bir dilin hâkim olduğu görülmektedir.

Gönderi sahibinin, mültecileri karşısındakine kötüleyen, nefret ettiren, kin ve öfke dolu bir söylemsel anlatımı inşa ettiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda gönderide, Emirhan Yalçın'ı öldüren Suriyelinin 'piç' olarak tanımlandığı görülmektedir. Olayın yaşandığı tarihlerde alıntı yaparak gönderi paylaşan kullanıcının, Banu isimli birinin gönderisindeki eksik gördüğü yerlere tepki göstererek yaşananların ırk ve nefret söylemi olmadığına vurgu yaptığı görülmektedir.

Gönderi sahibi, destekleyici unsurlara başvurarak metinde ünlem işaretine yer vererek tepkisine vurgu yapmayı amaçlamıştır. Gönderideki cümleler arasında nedensellik ilişkisinin kurulduğu belirlenmektedir. Cümlelerde kişinin sinirli ve öfkeli olduğunu belirten küfür ile nefret söylemi kullanıldığı gözlemlenmektedir. Gönderi metninde 10 yıldır Suriyelilerin Türkiye'de olduğu, bayramda ülkelerine geri dönmeleri sebebiyle savaşın olmadığı çıkarımında bulunulduğu görülmektedir. Gönderi metninde işlevsellik açısından ilişkinin olduğu gözlemlenirken yer, zaman ve mekân bilgisine yer verilmeyerek enformasyon eksiltimi analiz edilmiştir.

Gönderinin şematik yapısı incelendiğinde ise gönderi metninde kullanılan dilin mültecileri hedef alan bir yapıda inşa edildiği görülmüştür. Bu bağlamda gönderi sahibinin, 'Suriyeli piç' sözü ile karşısındakine, mültecilere karşı nefret aşılmasını amaçladığı gözlemlenmektedir. Gönderinin ardalanına bakıldığı zaman, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir mülteci ve Türk vatandaşı arasında yaşanan tartışmanın ölümle sonuçlanmasının ardından gönderi sahibinin paylaşımında bulunduğu görülmektedir.

Gönderi sahibinin, olayın arka plan bilgisine dair herhangi bir açıklamaya yer vermediği, yeterli bilgilendirme yapmadığı gözlemlenmiştir. Resmi kurumlardan yapılan açıklamalardan biri olan 'Suriyelilerin bayramda eve dönmesi' bilgisine yer veren gönderi sahibinin, atıfta bulunduğu açıklamaları çarpıttığı görülmektedir. Gönderide, ayrıca, metne konu olan olayın taraflarının herhangi birinin görüşüne, ifadelerine yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Mikro Analiz

12 Ağustos 2021 tarihinde paylaşılan Örnek Tweet 5'teki gönderiye Twitter'ın gelişmiş arama bölümünden 'gelişmiş arama' seçeneğinden ulaşılmıştır. Gönderi metninde yer alan sözcüklerin, kurallı, basit ve açık olduğu görülmüştür. Gönderi metnindeki cümlelerin yapısı karmaşık olarak inşa edilirken sözcükler temel anlamı ile kullanılmıştır. Metinde kullanılan sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmayarak

herhangi bir metafora yer verilmediği gözlemlenmiştir. 'Millet doldu banu hanım yeter artık ne ırkçılığı nefret körüklemesi insanlar istemiyor artık 10 yıl oldu savaş falan yok bayramlarda gidiyorlar bunların gitme zamanı geldi geçiyor' ifadesinde Banu isimli kullanıcının paylaşımına yer verilmediği görülmektedir. Paylaşımında, insanların kime karşı dolduğu ve kimi istemediği belirtilmezken; bayramda kimlerin nereye gittiğine dair herhangi bir detaya yer verilmeyerek belirsiz bir anlatım oluşturulmuştur.

Gönderinin geneline bakıldığında, cümlelerde noktalama işaretlerine dikkat edilmeyerek anlam karışıklığının olduğu, bu bağlamda gönderi sahibinin, anlam bütünlüğünü sağladığı görülmektedir. Gönderi sahibi, olaya ilişkin tepkisini de küfür, hakaret ve ünlem kullanarak ortaya koymaktadır. Gönderide yer alan cümlelerde nedensellik ilişkisinin kurulduğu gözlemlenmiştir. Gönderi sahibinin, yurttaşların Suriyelilerden rahatsız olduğu, Suriyelilerin artık gitme zamanlarının geldiği sonucuna vardığı gözlemlenmiştir.

Gönderi sahibi, paylaşımında, mültecilere yönelik olumsuz bir algının oluşmasına neden olacak sözcükler kullanmıştır. Gönderici, mültecilere yönelik olumsuz söylemini, gönderi metnindeki 'Suriyeli piç' sözü ile tamamlamaktadır. Gönderinin genel yapısına bakıldığında ise gönderiye, herhangi bir video, fotoğraf, belge link yerleştirilmediği; nefret içerikli sözlere, çağrışımlara yer verildiği görülmektedir.

Sonuç

Sosyal paylaşım ağları, kullanıcılara eğlence, iletişim, etkileşim imkânı sunmasının yanında siyasi söylem ve birden çok kimlik oluşturma platformlarıdır. İnsanlar, varoluşundan bu yana mutluluk, tatmin sağlama, üstünlük kurma, nefret etme gibi duyuları başka bir kişi veya kişilerle paylaşarak duygudaşlıkla dostluk kurma çabası vermektedir. Bireyin bir sosyalleşme pratiği olarak benimseyerek çaba verdiği bu yöntem aidiyetlik ihtiyacının karşılanmasında önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Özellikle toplumsal olayların yoğun yaşandığı ülkelerde sosyal medya uygulamalarının da kullanım oranı yüksektir.

Bu çalışmada yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan bulgularda sosyal medyada, Suriyelilere ve Afganlara yönelik siyasi partiler ile kanaat önderleri üzerinden nefret söylemi ve nefreti tetikleyen gönderilerin üretildiği ve dolaşıma sokulduğu görülmektedir. Yapılan analizler kapsamında gönderilerde genel olarak farklı ırka mensup olanın değersizleştirilmeye ve düşmanlaştırılmaya çalışıldığı bir söylemsel çerçevenin oluşturulduğu ve bu bağlamda enformasyonun nefreti tetikleyen ve üreten söylemsel pratiklerle dolaşıma sokulduğu gözlemlenmektedir.

Gönderinin esas olaydan kopartılarak inşa edilen söylem kalıpları ile yeniden üretildiği gözlemlenen analizler bağlamında sosyal medya platformlarında nefret içerikli gönderilerin üretilerek dolaşıma sokulmasının geleneksel medya ortamlarına göre daha kolay olduğu ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya ortamlarında üretilen nefret içerikli gönderilerin benzer fikir de olan bireylere ulaşmasıyla, onlarında nefreti tetikleyen ve nefret söylemi içeren paylaşımlarda bulunmasının önü açılmakta ve böylece nefret yaygınlaşması süreci hızlanmaktadır. Bu bağlamda Twitter'da yüz yüze görüşmenin olmaması sebebiyle nefret söylemlerinin kolaylıkla üretilmesini sağlamaktadır.

Milliyetçilik ve ırkçılık üzerinden inşa edilen nefret söylemleri Altındağ olaylarının yaşandığı süreçte daha da artmıştır. Milliyetçilik ve ırkçılığın yanı sıra Suriyelilere yönelik oluşturulan nefret söylemlerinin temelinde toplumsal ve ekonomik unsurlarda yer almaktadır.

Yapılan analizlerde gönderi sahiplerinin kendini, iktidarda olan AK Parti'ye ve başta CHP olmak üzere muhalefet çizgisinde konumlandıran partilerle aynı eksende tutarak söylemlerini iktidar ve muhalefet açısından şekillendirdiği gözlemlenmektedir. Gönderi sahibinin inşa ettiği içerikte kendini konumlandığı ideolojiye göre ifadeler yer verdiği ve bunu destekleyen görsellere veya verilere atıfta bulunduğu gözlemlenmektedir. Yapılan analizlerde gönderi sahiplerinin örtük ifadeler yer vermediği; nefret söylemlerini açık ve anlaşılır ifadelerle ortaya koyduğu, siyasette ve toplumsal yapı içerisinde ön planda olan siyasetçilere atıfta bulunarak onları da doğrudan hedef gösterdiği belirlenmiştir.

Kaynakça

- Alçayır, M. (2015). *Türkiye’de Haber Partallarının İçerik Yönetiminde Azınlıklara Yönelik Nefret Söylemi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aygül, E. (2010). *Facebook’ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması*, Der. Tuğrul Çomu İçinde, Yeni Medyada Nefret Söylemi. Kalkedon Yayıncılık.
- Baran, E. (2009). *Süleyman Demirel Dönemi Karikatürlerde Karşılaştırmalı Siyasi Söylem*. Marmara Üniversitesi Tez Koleksiyonu, S. 88.
- Bozay, B. (2019). *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil: Hürriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri Örnekleme*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, M. (2013). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* Ed. M. Çınar İçinde, Habercilik ve Nefret Söylemi. Hrant Dink Vakfı Yayınları, S.137-152.
- Çoban, S. (2013). *Hegemonya Aracı ve İdeolojik Araç Olarak Medya*, Parşömen Yayınları, S. 199.
- Doğan, E. (2015). *Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı*, (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğu, B. (2010). *Sanal Nefret Pratikleri: İnternet’te Nefret Söylemi ve Karşı Örgütlenmeler*, *Yeni Medyada Nefret Söylemi*, Haz. Tuğrul Çomu, 223-252. Kalkedon Yayınları.
- Dursun, Ç. (2013). *İletişim Kuram Kritik (1. Baskı)*. İmge Kitapevi Yayınları.
- Ercan, S. D. (2020). *Nefret Söylemi ve Linç Kültürünün Sosyal Medya Özelinde Distopik Açından Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, Z. (2018). *Nefret Söylemi Bağlamında Türk Basınındaki Suriyeli Mülteci Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkan, Arafat S. (2019). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Duwardibi*, (33): 40-45.
- Kangal Erdem, E. (2013). *Sözlü İletişim Olgusu (1. Baskı)*. (Editör: Metin Işık). İletişim ve Etik (1. Baskı). Eğitim Yayınevi, 26-45.
- Karaduman, K. (2020). *Toplumsal Hareketler ve İdeoloji: Kitleleri İknada İdeolojinin Gücü*. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadeniz, B. (2020). *Yeni Medyada Nefret Söylemi: Twitter Uygulamasında Nefret Söylemi Analizi*. Konya.
- Karamete, F. (2019). *Twitter’da Suriyeli Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Weber, A. (2009). *Nefret Söylemi El Kitabı (1. Baskı)*. (Çeviren: Metin Çulhaoğlu). Avrupa Konseyi Yayınları.
- Otan, O. (2014). *Dil ve İdeolojinin Söyleme Yansıması: Eleştirel Bir Söylem Çözümlemesi*. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 211-228.
- Oskay, Ü. (2010). *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlemleri Kuramsal Bir Yaklaşım*. Der Yayınları.
- Öztürk, F.E. (2017). *Yeni Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Söylemi*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sine Nazlı, R. ve Sarı, G. (2022). Haberde kadının inşası: Afgan kadın örneği. *Sosyal Mucit Academic Review*, 3(1): 148-175.
- Sözen, E. (2017). *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. Birleşik Yayınları.

Nefret Söyleminin Twitter’da Görünümü: Altındağ Olayları

Hate Speech on Twitter: Altındağ Events

- Yaşaroğlu, B.S. (2021). *Yazılı Basında Suriyeli Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi: Emami Al Rahmun Cinayeti Örneği*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yanık, A. (2017). Sosyal Medyada Yükselen Nefret Söyleminin Temelleri. *Global Media Journal TR Edition*, 8(15), 364-383.
- Van Dijk, T.A. (2010). *Söylem ve İktidar (P. Uygun, Çev.). A. Çavdar ve A.B. Yıldırım (Haz.). Nefret Suçları ve Nefret Söylemi (S. 9-44)*. Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Van Dijk, T.A. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis (Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Amaçları). *Japanese Discourse*, Vol. I, 17-27.
- Vardal, Z.B. (2015). Nefret Söylemi ve Yeni Medya. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 2(1): 132-156.